

7. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук. метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/20054994.pdf>
8. García Díaz A. Education for Peace: Influence of Teacher's Communication Style in the Relationships Primary School Pupil Create with Each Other. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. MCSER Publishing, Rome-Italy, 2016. Vol. 5. No. 3. S 1. P. 36–39. DOI:10.5901/ajis.2016.v5n3s1p36
9. The Ukrainian Refugee Crisis: Support for teachers in host countries. OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. 2022. <https://doi.org/10.1787/dc825602-en>
10. Transformative pedagogy for peace-building: a guide for teachers. UNESCO International Institute for Capacity-Building in Africa, 2017. 69 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261349>

Пуховська Л. П.

доктор педагогічних наук, професор
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
м. Київ, Україна

СВІТ МУДРИХ ДУМОК І ДОБРОТВОРЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА ЗЯЗЮНА

Мені дуже поталанило в професійному житті, адже значну частину свого наукового шляху (майже 20 років) я працювала в Інституті Національної академії педагогічних наук України, який нині носить ім'я його директора, визначного педагога, вченого, філософа Івана Андрійовича Зязюна. Працювала в різних іпостасях: як старший науковий співробітник єдиної на той час в Україні лабораторії педагогічної освіти,

як завідувачка лабораторії порівняльної професійної педагогіки, як член спеціалізованої вченої ради, як член редколегій, як..., як..., як...

Інститут був науковою родиною, яка давала крила, підтримувала, раділа успіхам, вимагаючи одночасно відповідальності, наукової доброчесності, відкритості до світу, до всіх і кожного, хто потрапляв у поле діяльності нашого наукового колективу. На сьогодні є багато концепцій розвитку освітніх інституцій, включаючи концепцію організаційного розвитку, концепцію організації, що навчається й інші. Та для нас найбільше підходило наше, національне: Інститут – це родина. Не як данина часу чи одноденне гасло. Ми жили за цими принципами, надихаючись ідеями Педагогіки Добра Івана Андрійовича Зязюна. Нас тоді приязно називали «зязюнцями», і ми знали, що в науково-освітньому просторі це сприймалось як марка найвищої якості, як духовне начало до великої і невтомної праці кожного.

Нещодавно дізналась, що за роки функціонування спеціалізованих вчених рад в ІПОД було захищено 602 наукові дисертації з педагогіки, психології, а інколи – і з теорії та історії педагогіки з наголосом на підготовку й професійний розвиток Учителя. Кажуть, що завжди легше тому, хто стоїть на плечах гігантів. Таким гігантом був і залишається у вітчизняній теорії і практиці педагогічної освіти Іван Андрійович. І не тільки вітчизняної. Як зазнає Неля Григорівна Ничкало, видатний вчений, незмінний соратник і заступник нашого директора, ідеї І. А. Зязюна мають прогностичний характер. Саме таким було рішення щодо створення в інституті, а потім всебічної підтримки діяльності лабораторії порівняльної професійної педагогіки (наразі це відділ зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих). Упродовж років на базі лабораторії сформувався новий науковий напрям,

який не тільки збагатив вітчизняну педагогіку, але й виніс наш вітчизняний досвід професійної освіти на міжнародну арену. У 90-ті роки ХХ-го століття з відомих причин було складно займатися міжнародною науковою діяльністю. Та завдячуючи авторитету Івана Андрійовича в педагогічних і управлінських колах, ми так чи інакше робили «прориви» на міжнародні семінари і конференції, працювали в європейських асоціаціях, брали участь в міжнародних дослідницьких проєктах і багато іншого, корисного для вітчизняної педагогіки.

Мої думки про вплив особистості Івана Андрійовича на формування кожного із нас є сутоголосні тим, що були виголошені на відзнаку його пам'яті в численних публікаціях, виступах, віршах. Та в кожного з нас сформувався свій образ Івана Андрійовича. Для мене – він Учитель, який вперше вводив молодого (за досвідом) науковця у світ міжнародного етикету наукового спілкування (семінар під егідою ЮНЕСКО з питань освіти для ХХІ століття, Софія, 1992); спонукав і допомагав у підготовці доповіді на семінарі Ради Європи «Розвиток людських ресурсів для середньої освіти в Європі: викладацький і невикладацький персонал – сьогодні і завтра», Есторіль, Португалія, 1996); високо оцінив результати поїздки в Центр досконалості викладання і навчання Айовського університету, яку вдалося організувати за власний кошт, поєднавши її з участю в 20-ій міжнародній конференції Товариства інформаційних технологій & освіти вчителів (Південна Кароліна, США, 2009) та ін.

Наше знайомство на початку 90-х років ХХ ст. дало мені незабутній урок на все життя, коли ми у складі делегації з двох осіб були відряджені Міністерством освіти України на семінар під егідою ЮНЕСКО, метою якого було напрацювання наукових положень і узагальнення ідей передового досвіду підготовки

вчителів для школи ХХІ століття (на матеріалах країн Центральної і Східної Європи). Цей захід з-поміж інших проводився в контексті підготовки Доповіді Міжнародної комісії для ХХІ століття «Освіта: прихований скарб», виголошеної пізніше Жаком Делором. У той час активно формувались основи нової концепції – «освіта упродовж життя», яка згодом прийшла на зміну концепції «освіти на все життя», передбачаючи адаптацію освітнього процесу до потреб особистості і створення умов для її самореалізації та саморозвитку. Потрібен був новий учитель, учитель з новим мисленням для школи ХХІ століття. Як зазначалось у Доповіді: «Ніщо не може замінити авторитет учителя, а також діалог між учителем та учнем. Завдання учителя – передати учням все те, що людство накопичило у вигляді знань про себе, про природу, про головні досягнення у галузі творення і творчості...».

Спогади про події тих днів залишились у моїй пам'яті як сяйво, як одкровення великої істини. Адже, найголовніше, – Іван Андрійович презентував на міжнародному семінарі ідею педагогічної майстерності вчителя й український досвід реалізації цього феномену, саме ідею педагогіки Добра, виплекану на ґрунті багатотисячного національного поступу педагогів-мислителів. Його виступ підсилювався численними навчальними матеріалами з підготовки вчителя в різних педагогічних інститутах і університетах України, що на наше прохання були отримані в Міністерстві, а також науковими роботами авторського колективу розробників курсу «Основи педагогічної майстерності» Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г.Короленка за безпосередньої участі як одного з авторів та за редакцією І. А. Зязюна. Радію з того, що то було перше проголошення на міжнародний загал саме українського інноваційного досвіду педагогічної освіти, який входить у скарбницю світової педагогіки.

Зважаючи на те, що то був час становлення молоді незалежної держави України на міжнародній арені, доповідь Івана Андрійовича мала значне політичне значення, про що свідчила велика увага учасників семінару – відомих вчених, педагогів, керівників освіти з країн Центральної та Східної Європи, зокрема проголошення величального тосту на його честь на заключному вечорі. При цьому спрацювала також і популярність І. А. Зязюна як ректора-інноватора, його природна людяність і хоризма, коли як вчений успішно представив результати роботи керованого ним вищого навчального закладу на телебаченні в московському «Останкіно». До того ж, як майстерний оратор – він був неперевершений. Недарма в навчальному курсі педагогічної майстерності думки вченого щодо педагогічного такту і культури спілкування вчителя подавались у контексті «тайни педагогічного мистецтва». З першої хвилини свого виступу на трибуні він брав слухачів «у полон» своєю особливою манерою говорити, тембром голосу, виразом обличчя, поставою, гідністю, непохитною переконаністю в істині положень, що виголошувалися. То була прекрасна магія публічного виступу. Зі слів Івана Андрійовича, живильним середовищем для розвитку його природного дару був приклад його наставника, доктора філософських наук В'ячеслава Олександровича Кудіна, який довгий час працював у лабораторії порівняльної професійної педагогіки і вніс значний вклад у підготовку молодих учених-компаративістів.

Участь у семінарі ЮНЕСКО щодо підготовки вчителів для школи ХХІ століття була імпульсом для розвитку мого наукового інтересу до європейського виміру в освіті, який пізніше вилився в тему докторської дисертації «Професійна підготовка вчителів у країнах Західної Європи в кінці ХХ – на початку

XXI ст.» (1998). Потім було багато міжнародних наукових заходів, міжнародна проектна діяльність, робота і виступи на конференціях європейських професійних організацій (Європейської асоціації педагогічної освіти; Асоціації дослідників у сфері освіти в Європі, інших), та щоразу спрацьовував внутрішній вимір: як би це зробив і як би оцінив Іван Андрійович? Бувають люди, як зорі. І під ними нам радісніше й надійніше живеться, вони вказують нам шлях, хай тернистий, але це шлях до істини науки, до великого Добра. Саме такою бережемо у своїх серцях пам'ять про визначного вченого європейської педагогіки – Івана Андрійовича Зязюна.

Радомський І.П.

кандидат педагогічних наук, доцент
*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМАТИКА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТИ В НАУКОВИХ ДОРОБКАХ ІВАНА ЗЯЗЮНА

Великої уваги в своїх наукових розвідках академік Іван Зязюн приділяв розгляду питань технологізації освіти.

Великий педагог зазначав, що під тиском технологічного досвіду інших сфер життєдіяльності педагогічні технології здобувають нові можливості впливу на традиційний процес навчання і підвищують його ефективність. Щоправда, цей процес відбувається спонтанно і не завжди керований [3, с. 5].